

वर्ष ४ अंक २३

कृषि-मौसम सल्लाह सेवा बुलेटिन

जारी मिति: ५ असोज २०७५

अवधी: ५ असोज २०७५— ११ असोज २०७५

जिल्लाहरू: झापा, मोरङ, संखुवासभा, धनकुटा, सुनसरी, सप्तरी, सिराहा, दोलखा, महोत्तरी, काभ्रेपलाञ्चोक, बारा, धादिङ, चितवन, कास्की, मुस्ताङ, पाल्पा, रुपन्देही, कपिलवस्तु, रुकुम, दाङ, बाँके, सुर्खेत, जुम्ला, कैलाली, डोटी, दार्चुला

जारी गर्ने:

कृषि तथा पशुपंक्षी विकास मन्त्रालय- जलवायु प्रकोप समुत्थान निर्माण आयोजना (कृषि व्यवस्थापन सूचना प्रणाली)
नेपाल कृषि अनुसन्धान परिषद् -कृषि वातावरण अनुसन्धान महाशाखा
जल तथा मौसम विज्ञान विभाग - मौसम पूर्वानुमान महाशाखा/ कृषि-मौसम शाखा

सारांश:

- साताको सुरु तथा मध्य तिर सामान्य बदलि रही केहि स्थानहरूमा हल्का देखि मध्यम वर्षा भएता पनि साताको अन्त्यतिर आंशिक बदलि रहने देखिन्छ।
- धान बालीमा बाला पसाएपछि दुध भरिने अवस्थामा पतेरो कीरा (Rice gundhi bug) को प्रकोप देखिने हुँदा नोक्सानी कम गर्नको लागि आवश्यकता अनुसार व्यवस्थापनका विधिहरू अपनाउनुहोस्।
- मकै भण्डारण गर्ने समयमा दानामा चिस्यानको प्रतिशत बढी भएमा घुन, पुतली र ढुसीले सजिलै आक्रमण गर्ने भएकोले मकै भण्डारण गर्नु भन्दा पहिला दानाको चिस्यान १२% भन्दा कम गराउन मकैलाई ३-४ दिन घाममा सुकाएर मात्र भण्डारण गर्नुहोस्।
- आगामी साताका अधिकांश दिनहरूमा हल्का देखि मध्यम खालको वर्षा हुने, तापक्रम तथा आर्द्रतामा केहि वृद्धि हुने सम्भावना भएकोले उखु बालीको पातमा लाग्ने चुसाहा कीरा (Pyrrilla) को प्रकोप हुन सक्छ, त्यसैले यस कीराको अनुगमन गर्नुहोस्।
- सुन्तलाजात फलफूल बालीमा फल कुहाउने औँसाको अनुकूल मौसम भएकोले अनुगमन गरि आवश्यकता अनुसार व्यवस्थापनका विधिहरू अपनाउनुहोस्।
- मध्यपहाडमा साताको अन्त्यतिर मौसम अनुकूल रहने संभावना भएकोले भदौ महिनामा बारीमा लगाएको आलुको पहिलो गोडाइ गरि ४.३५ के.जी. युरिया प्रति रोपनीका दरले टपड्रेस गर्नुहोस्।
- यो समयमा भैसीहरू ऋतुकालमा आउने हुँदा भैसीहरू ऋतुचक्र (Estrus cycle) मा आएको लक्षणहरू राम्ररी अवलोकन गर्नुहोस्।
- हिउँदै घाँस लगाउने जग्गाको खनजोत गरि तयारी गर्नुहोस्।
- माछापालनबाट राम्रो उत्पादन लिन माछापोखरीमा भएका माछाको कूल तौलको ३-५ प्रतिशतका दरले दैनिकरूपमा दाना दिनुहोस्।
- कृषि सम्बन्धी जिज्ञासाको लागि हरेक सोमबार दिँउसो २ देखि ४ बजेभित्र नार्क कृषक टोल फ्रि फोन नम्बर-११३५ (पैसा नलाग्ने फोन सेवा) मा सम्पर्क गरि विज्ञहरूसँग प्रत्यक्ष कुराकानी गर्नुहोस्।

कृषि-मौसम सल्लाह सेवा बुलेटिन, वर्ष ०४, अंक २३, ५ असोज २०७५, अवधी : ५ असोज २०७५ — ११ असोज २०७५

मौसमी तथ्यांकहरू

२९ भदौ २०७५ देखि ४ असोज २०७५ सम्मको मौसमी तथ्याङ्क

जिल्ला	मौसमी केन्द्रको उचाई (मिटर)	मौसमी विवरण						
		कुल वर्षा (मि.मी.)	तापक्रम (°सेल्सियस) को दायरा		सापेक्षिक आर्द्रता (%) को दायरा		हावाको गति (मि/से) को दायरा	हावाको प्रचलित दिशा
			अधिकतम	न्यूनतम	अधिकतम	न्यूनतम		
झापा	१४३	८३.०	३१.०-३५.५	२१.५-२३.०	९२-१००	८४-९७	-	-
मोरङ	७२	४२.०	३२.०-३५.३	२४.०-२६.६	८०-९४	४३-६७	१.०-४.०	पुर्व
धनकुटा	१६८०	२२.७	२४.५-३०.०	१८.९-२०.२	७६-९८	६५-९०	०.०-०.५	उत्तर
संखुवासभा	११७०	५८.२	२३.५-२९.५	१९.५-२१.९	८८-९८	८०-९६	-	-
सुनसरी	२००	७८.०	३१.०-३५.५	२३.०-२४.५	८०-९६	८०-९२	-	-
सप्तरी	९१	४९.२	३०.०-३५.०	२५.०-२७.७	८५-९९	८५-९०	-	-
सिराहा	१३८	८६.२	३१.५-३४.५	२४.०-२६.०	८४-९३	७९-८९	-	-
दोलखा	१७५५	१७.२	२५-२८	१५.५-१७.०	९२-९८	८१-९७	-	-
महोत्तरी	१७२	१३.०	३२.०-३५.४	२५.५-२८.०	८५-९६	७७-९०	-	-
काभ्रेपलाञ्चोक	८६५	१३.३	३०.९-३४.५	२०.५-२२.१	८२-९३	८०-९१	-	-
बारा	१३०	९९.६	३२.५-३५.५	२३.५-२४.५	७५-९५	५२-७९	०.०-२.०	उत्तर
धादिङ	१०८५	५.२	३०.५-३२.०	२०.०-२०.५	८५-१००	७५-८६	-	-
चितवन	२५६	५५.७	३२.१-३४.३	२३.६-२४.३	९९-१००	८७-९७	-	-
कास्की	८२७	१३२.०	३०.५-३२.४	२०.२-२१.४	८७-९९	५४-६९	०.०-४.०	उत्तर
मुस्ताङ	२५६६	१०.९	१८.०-२२.०	४.५-७.५	८२-९१	६८-९१	-	-
पाल्पा	१०६७	४.३	२६.४-३१.२	१७.४-१९.५	८८-९७	८४-९४	-	-
रुपन्देही	१०९	३.७	३२.४-३५.३	२४.८-२६.२	७५-९४	६०-७५	१.०-५.०	पुर्व
कपिलवस्तु	९४	२.४	३१.०-३४.०	२४.८-२५.९	८५-९४	७८-९१	-	-
रुकुम	९१०	१.०	२४.२-३२.०	१९.०-२१.५	८३-९२	६५-८९	-	-
दाङ	६३४	२४.४	३०.२-३२.६	२०.०-२३.०	८४-९५	५५-७१	०.५-१.०	पुर्व
बाँके	१६५	३८.७	३५.२-३७.५	२१.५-२५.०	८६-९४	५९-७१	०.०-२.०	उत्तर
सुर्खेत	७२०	४.९	३१.३-३३.२	१९.९-२२.७	८०-९१	५२-६७	१.५-१२.५	दक्षिण
जुम्ला	२३००	१.६	२४.४-२८.०	९.०-१४.७	६१-७८	३५-४७	०.०-३.५	पश्चिम
कैलाली	१८७	७५.२	३२.६-३५.०	२३.०-२४.०	७९-९८	६०-७२	०.०-१.०	उत्तर
डोटी	६५२	१.४	३३.५-३५.५	२०.५-२२.६	७६-८४	४७-५९	०.०-१.५	उत्तर
दार्चुला	१०९७	२१.२	३०.०-३१.०	१७.०-१९.६	७२-९१	९२-९९	-	-

कृषि-मौसम सल्लाह सेवा बुलेटिन, वर्ष ०४, अंक २३, ५ असोज २०७५, अवधी : ५ असोज २०७५ — ११ असोज २०७५

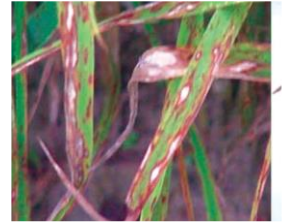
आगामी साता (५ असोज देखि ११ असोज २०७५ सम्म) को मौसमी परिदृश्य

जिल्लाहरू	वर्षा	अधिकतम तापक्रम	न्युनतम तापक्रम	बदली हुने अवस्था (घाम, आंशिक, पूर्ण)	महत्वपूर्ण मौसम (मेघगर्जन, असिना, कुहिरो)	कैफियत (महत्वपूर्ण मौसम प्रणाली)
झापा, मोरङ, सुनसरी, सप्तरी, सिराहा, महोत्तरी	हल्का देखि मध्यम	हल्का घट्ने देखिन्छ	हल्का घट्ने देखिन्छ	सामान्य बदली		साताका अधिकांश दिनहरूमा सामान्य बदलि भई साताभरि नै केहि स्थानमा हल्का देखि मध्यम वर्षा हुने देखिन्छ।
बारा, चितवन, रुपन्देही, कपिलवस्तु	हल्का देखि मध्यम	महत्वपूर्ण परिवर्तन हुने देखिदैन	हल्का घट्ने देखिन्छ	आंशिक देखि सामान्य बदली		साताका अधिकांश दिनहरूमा आंशिक देखि सामान्य बदलि भई साताको शुरु तथा मध्यतिर केहि स्थानहरूमा हल्का देखि मध्यम वर्षा हुने सम्भावना देखिन्छ।
बाँके, कैलाली	हल्का देखि मध्यम	महत्वपूर्ण परिवर्तन हुने देखिदैन	हल्का घट्ने देखिन्छ	आंशिक देखि सामान्य बदली		साताका अधिकांश दिनहरूमा आंशिक देखि सामान्य बदलि भई साताभरि नै केहि स्थानमा हल्का देखि मध्यम वर्षा हुने देखिन्छ।
धनकुटा	हल्का देखि मध्यम	हल्का घट्ने देखिन्छ	हल्का घट्ने देखिन्छ	सामान्य बदली	मेघ गर्जन	साताभरि नै सामान्यतया बदलि भई केहि स्थानमा हल्का देखि मध्यम वर्षा हुने देखिन्छ।
दोलखा, काभ्रेपलाञ्चोक, धादिङ	हल्का देखि मध्यम	महत्वपूर्ण परिवर्तन हुने देखिदैन	हल्का घट्ने देखिन्छ	आंशिक देखि सामान्य बदली	मेघ गर्जन	साताका अधिकांश दिनहरूमा आंशिक देखि सामान्य बदलि भई साताको शुरु तथा मध्यतिर केहि स्थानहरूमा हल्का देखि मध्यम वर्षा हुने सम्भावना देखिन्छ।
कास्की, पाल्पा, रुकुम	हल्का देखि मध्यम	महत्वपूर्ण परिवर्तन हुने देखिदैन	हल्का घट्ने देखिन्छ	सामान्यतया बदली	मेघ गर्जन	साताका अधिकांश दिनहरूमा सामान्य बदलि भई साताभरि नै केहि स्थानमा हल्का देखि मध्यम वर्षा हुने देखिन्छ।
दाङ, सुर्खेत, डोटी	हल्का देखि मध्यम	महत्वपूर्ण परिवर्तन हुने देखिदैन	हल्का घट्ने देखिन्छ	आंशिक देखि सामान्य बदली	मेघ गर्जन	साताका अधिकांश दिनहरूमा आंशिक देखि सामान्य बदलि भई साताभरि नै केहि स्थानमा हल्का देखि मध्यम वर्षा हुने देखिन्छ।
संखुवासभा	हल्का	हल्का घट्ने देखिन्छ	हल्का घट्ने देखिन्छ	आंशिक देखि सामान्य बदली	मेघ गर्जन	साताका अधिकांश दिनहरूमा आंशिक देखि सामान्य बदलि भई साताको शुरु तथा मध्यतिर केहि स्थानमा हल्का हिमपात वा वर्षा हुने देखिन्छ।
मुस्ताङ	हल्का	महत्वपूर्ण परिवर्तन हुने देखिदैन	हल्का घट्ने देखिन्छ	आंशिक देखि सामान्य बदली		साताका अधिकांश दिनहरूमा आंशिक देखि सामान्य बदलि भई साताको शुरु तथा मध्यतिर केहि स्थानमा हल्का हिमपात वा वर्षा हुने देखिन्छ।
जुम्ला, दार्चुला	हल्का	महत्वपूर्ण परिवर्तन हुने देखिदैन	हल्का घट्ने देखिन्छ	आंशिक देखि सामान्य बदली		साताका अधिकांश दिनहरूमा आंशिक देखि सामान्य बदलि भई साताको शुरु तथा मध्यतिर केहि स्थानमा हल्का हिमपात वा वर्षा हुने देखिन्छ।

कृषि सल्लाह

खाद्यान्नबाली

- धान बालीमा बाला पसाएपछि दुध भरिने अवस्थामा पतेरो कीरा (Rice gundhi bug) को प्रकोप देखिने हुँदा नोकसानी कम गर्नको लागि खेत भित्र तथा वरपरको झारपात गोडमेल गरी पतेरोको बैकल्पिक आश्रय नष्ट गर्ने; प्रकाश पासोको प्रयोग गरि बयस्क कीरालाइ मार्ने; डर्टी ट्राप (Dirty trap) को प्रयोग गर्नुहोस्।
- धान खेतमा ५% मृत गुवा/सेतो बाला वा प्रति मिटर एउटा कीराको फुलको झुण्ड वा प्रति मिटर एउटा बयस्क कीरा भएमा व्यवस्थापनका विधिहरु अपनाउनुहोस्।
- धान खेतमा पात वेरुवा कीरा (Leaf folder) ले नोकसानी गर्ने समय भएकोले नियमित अनुगमन गरि प्रकोप ज्यादा भएमा व्यवस्थापनका विधिहरु अपनाउनुहोस्।
- धानबालीमा फड्के कीरा लाग्ने अनुकूल समय भएकोले यसको नियमित अनुगमन गरि प्रकोप ज्यादा देखिएमा व्यवस्थापनका उचित विधिहरु अपनाउनुहोस्।
- धानबालीमा मरुवा रोगको लागि उपयुक्त मौसम भएकोले यो रोग लागेमा कासु-बी (Kasugamycin-3%) २ एम.एल. वा वीम १ ग्राम वा हेक्जाकोनाजोल (Hexaconazole) २ एम.एल. प्रति लिटर पानीको दरले सम्पूर्ण पात भिजेगरि छर्नुहोस्।
- साताका अधिकांश दिनहरुमा हल्कादेखि मध्यम खालको वर्षा हुने संभावना भएका स्थानहरुमा रोगनाशक तथा कीटनाशक विषादी मौसमको अवस्था हेरि प्रयोग गर्नुहोस्।
- मकै भण्डारण गर्ने समयमा दानामा चिस्यानको प्रतिशत बढी भएमा घुन, पुतली र ढुसीले सजिलै आक्रमण गर्ने भएकोले मकै भण्डारण गर्नु भन्दा पहिला दानाको चिस्यान १२% भन्दा कम गराउन मकैलाई ३-४ दिन घाममा सुकाएर मात्र भण्डारण गर्नुहोस्।
- सापेक्षिक आर्द्रता बढी हुने समय रहेकोले घरमा भण्डारण गरिएको खाद्यान्न तथा वीउहरुलाई रोग र कीराबाट बचाउन समय समयमा हेरचाह गर्नुहोस्।
- आगामी साताका अधिकांश दिनहरुमा हल्का देखि मध्यम खालको वर्षा हुने, तापक्रम तथा आर्द्रता उच्च रहने समय भएकोले उखुबालीको पातमा लाग्ने चुसाहा कीरा (Pyrilla) को प्रकोप हुन सक्छ, त्यसैले यस कीराको अनुगमन गर्नुहोस्।

चित्र: धानको पातमा मरुवाको थोप्लाहरु

फलफूल बाली

- सुन्तलाजात फलफूलमा हरियो पतेरो (Green stink bug) को प्रकोपको लागि अनुकूल मौसम रहेकोले बगैँचाहरूमा व्यवस्थापनका उचित विधिहरू अपनाउनुहोस्।
- सुन्तलाजात फलफूल बालीमा फल कुहाउने औँसाको अनुगमन गर्न, भालेको लागि पाराफेरोमोनमा आधारित जोना-ट्रेक (Zona-trac) तथा तरकारी बालीहरूमा क्यु-ट्रेक (Cue-trac) र पोथी झिंगाको लागि जैविक-आकर्षक फेमिल्युर (Femi lure) प्रयोग गर्नुहोस्। छुट्टा-छुट्टै फ्लाई केचर ट्रेप (McPhail Trap) मा एक-एक किसिमको मात्र ल्युर (Lure) र आकर्षित भई आएका कीराहरूलाई मार्न डीडीभिपी ट्रेपिंग स्ट्रिप (DDVP trapping stripe) राखी प्रयोग गर्नुहोस्। १-१ महिनाको अन्तरालमा जोनाट्रेक, क्युट्रेक, फेमिल्युर र डीडीभिपी ट्रेपिंग स्ट्रिप फेदैं जानुहोस्। झिंगालाई सामुहिक रूपमा आकर्षित गरि मार्न फेमिल्युरमा झिंगा देखिने बित्तिकै सेरानोक बेट स्टेसन (Ceranok bait station) बोटको हाँगामा झुन्ड्याई प्रयोग गर्नुहोस् र ४ महिनापछि पुनः उल्लेखित संख्या थप्दै जानुहोस्। पहिलो बर्ष प्रथम पटक प्रति हेक्टर १०० र ४ महिनापछि अर्को ७५ वटा, त्यसै गरी दोश्रो बर्ष पहिलो पटक ७५ र ४ महिनापछि पुनः अर्को ७५ तथा तेश्रो बर्ष देखि हरेक बर्ष पहिलो पटक ७५ र ४ महिनापछि ५० वटाको दरले सेरानोक बेट स्टेसन प्रयोग गर्दै जानुहोला।
- कागतीमा जरा कुहिने, ओइलाउने तथा धुले ढुसीको लागि अनुकूल मौसम रहेकोले पानी निकासको उचित प्रवन्ध गरि व्यवस्थापनका उचित विधिहरू अपनाउनुहोस्।
- आँपमा ईनार्चिङ्ग विधिबाट कलमी गर्ने उपयुक्त समय भएकोले कलमी गर्नुहोस् र नर्सरीमा उच्च आर्द्रता (८०-९० प्रतिशत) कायम गर्नुहोस्। साथै कलमी गरेको भागभन्दा तलबाट पलाएका मुनाहरू हटाउनुहोस्।
- अम्बामा गुटी (Air layering) विधिबाट प्रसारण गर्न उपयुक्त समय भएकोले पानी नपरेको समय पारेर गुटी बाधनुहोस्।

तरकारी बालीहरू

- तराईमा आलु लगाउने समय आउन लागेकोले सिफारिस गरिएका कुफ्रि सिन्धुरी, डेजिरे, खुमल रातो-२, खुमल सेतो-१, खुमल उज्ज्वल, खुमल उपहार मध्ये उपलब्ध जातहरूको गुणस्तरीय बीउ आवश्यक मात्रामा (५०-६५ के.जी. प्रति कठ्ठा) व्यवस्था गरि टुसाउन दिनुहोस्।
- तराईमा मकै भित्राइसकेपछि गहिरो गरी खनजोत गरेर छोड्नुहोस् जसले गर्दा माटोमा रहेका धेरै कीरा र रोगको व्यवस्थापन गर्न सहयोग पुग्छ र आलुबालीमा क्षति कम हुन्छ।
- तराईमा कोल्डस्टोरमा राखिएको बीउ आलु झिकी ओभानो ठाँउमा फिजाएर टुसाउन दिनुहोस्।
- मध्यपहाडमा साताको अन्त्यतिर मौसम अनुकूल रहने संभावना भएकोले भदौ महिनामा बारीमा लगाएको आलुको पहिलो गोडाइ गरि ४.३५ के.जी. युरिया प्रति रोपनीका दरले टपड्रेस गर्नुहोस्।
- खुमल चौडापात, खुमल रातोपात, मार्फा चौडापात जस्ता रायोका जातहरूको तयारी विरुवाहरू साँझपख सार्नुहोस्।
- साताका अधिकांश दिनहरूमा हल्कादेखि मध्यम खालको वर्षा हुने संभावना रहेकोले मध्य पहाडी भेगमा काठमाण्डौं लोकल जातको काउलीको नर्सरी राख्दा पानी निकासको उचित व्यवस्था गर्नुहोस्।
- साताका अधिकांश दिनहरूमा हल्का देखि मध्यम खालको वर्षा हुने संभावना भएकोले काउली, बन्दा जस्ता तरकारी बालीहरूको ब्याड राख्नुअघि माटोको उपचार गरि प्लाष्टिकको गुमोजभित्र नर्सरी राखि पानी निकासको उचित व्यवस्था गर्नुहोस्।
- प्याजको सेट उत्पादनको लागि नासिक ५३ वा नासिक रेड जातका बीउ ४ अंगुलको फरकमा १ इन्च जति गहिरो लाइन कोरी ४५-५० ग्राम प्रति मिटरमा बाक्लो गरी छर्नुहोस् र फुक्का माटोले हल्का पुर्नुहोस्। साताका अधिकांश दिनहरूमा हल्का देखि मध्यम खालको वर्षाको संभावना भएकोले नर्सरीमा प्लाष्टिकको गुमोज बनाउनुहोस्।

- हरियो सागपात, बोडी तथा खुर्सानीमा पात थोप्ले रोग साथै लाही कीरा लाग्ने तथा बोडी र भटमासमा सिंदुरे रोग लाग्ने अनुकूल मौसम भएकोले यसको नियमित अनुगमन गरि उचित व्यवस्थापनको विधिहरू अपनाउनुहोस्। रोगको प्रकोप बढि भएमा मेन्कोजेवयुक्त विषादि (डाईथेन एम-४५), २ ग्राम प्रति लिटर पानीमा मिसाई ७-१० दिनको फरकमा २-३ पटक पात भिज्ने गरि पानी नपरेको समयमा स्टिकर मिसाई छर्कनुहोस्।
- खराने वा धुले ढुसी (Powdery mildew) रोग फैलन मौसम अनुकूल रहने हुँदा तरकारीबालीमा यसको प्रकोप न्यूनीकरण गर्न उचित व्यवस्थापन विधिहरू अपनाउनुहोस्।
- खुर्सानीको बोट ओइलाउने रोगको व्यवस्थापनको लागि बोट वरिपरि पानी नजम्ने गरि निकासको उचित प्रवन्ध मिलाउनुहोस् र रोगी बोटहरू हटाउनुहोस्। प्रकोप बढि भएमा कपर युक्त विषादी २ ग्राम प्रति लिटर पानीमा मिसाई ७-१० दिनको फरकमा २-३ पटक जरा र वरिपरिको माटो भिज्ने गरि ड्रेन्चिङ गर्नुहोस्।
- मध्यपहाडमा आगामी साता सापेक्षिक आर्द्रता बढ्न सक्ने संभावना भएकोले गोलभेंडामा धुले ढुसी (Powdery mildew) रोगको नियमित अनुगमन गरि व्यवस्थापनका उचित उपायहरू अपनाउनुहोस्।
- गोलभेंडामा लाग्ने अगौटे डढुवा/अल्टरनेरिया थोप्ले रोगको अनुकूल मौसम भएकोले रोगको व्यवस्थापनको लागि डाईथेन एम-४५, २ ग्राम प्रति लिटर पानीमा मिसाई ७-१० दिनको फरकमा २-३ पटक पात भिज्ने गरि पानी नपरेको समयमा स्टिकर मिसाई छर्कनुहोस्।
- गोलभेंडामा पात खन्ने कीरा (*Tuta absoluta*) को लागि अनुकूल मौसम भएकोले अनुगमन गरि व्यवस्थापनका उचित विधिहरू अपनाउनुहोस्।
- भण्टाको डाँठ तथा फलको गबारोको अनुकूल मौसम भएकोले नियमित अनुगमन गरि व्यवस्थापनको लागि परजीवी कीरा ट्राइकोग्रामाको प्रयोग गर्नुहोस्। गबारोको प्रकोप धेरै भएमा क्लोरानट्रानिलिप्रोल (Chlorantraniliprole १८.५ % SC) वा स्पिनोसाड (Spinosad ४५% SC) १ एम.एल. प्रति ३ लिटर पानीमा मिसाएर साँझपख छर्कनुहोस्।
- अदुवा बालीमा गानो कुहिने रोग देखिएमा पानी निकासको उचित व्यवस्था गर्नुहोस् साथै रोगी गानोलाई हटाएर बेभिस्टिन (Bavistin) २-३ ग्राम प्रति लिटर पानीको दरले एक हप्ताको फरकमा २-३ पटकसम्म बोटको जरा भिज्ने गरि ड्रेन्चिङ गर्नुहोस्।

अन्य

- बाली काट्ने र फलहरू टिप्ने अवस्थामा रोग तथा कीराहरू लागेमा यिनीहरूबाट आर्थिक क्षती थोरै हुने भएकोले विषादी प्रयोग नगर्नुहोस्। यो अवस्थामा विषादी प्रयोग गरेमा विषादीको अवशेष बालीमा रहन गई मानव स्वास्थ्य तथा वातावरणमा नकारात्मक असर पुग्दछ।
- खेतबारीमा देखिने सबै कीराहरू हानिकारक हुँदैनन्। तसर्थ कीरा देखिने बित्तिकै विषादीको प्रयोग नगरौं। मित्रजीव कीराहरू जस्तै: माकुरा, गाइने कीरा, सात थोप्ले खपटे कीरा, बारुला, नमस्ते कीरा (प्रेडङ्ग मेन्टीड) देखिएमा तिनीहरूको संरक्षण र सम्बर्धन गरौं।
- यो समयमा मानिसमा जापानीज इन्सेफलाईटिस रोग देखिन सक्ने हुँदा बंगुरफार्ममा लामखुट्टेको रोकथाममा विशेष ध्यान पुर्याउनुहोस्। साथै फार्म, गोठ वरिपरि पानी जम्ने साना-साना खाडल पुर्नुहोस्। र लामखुट्टे रोकथामको लागि कीटनाशक विषादी (Insecticides) नजिकैको जिल्ला जनस्वास्थ्य कार्यालयबाट प्राप्त गर्नुहोस्।

मौरी

- वर्षातको समय भएकोले चाकामा मौरीको खाना (मह र पराग) छ/छैन नियमित अवलोकन गर्नुहोस्। यो समयमा मौरीलाई चरन कम हुने हुनाले घरभित्र खाना नभएमा चिनी चास्नी बनाएर खवाउनहोस्। मौरी घरमा रोग, सुलसुले र रानु भए-नभएको नियमित अवलोकन गर्नुहोस्।

पशुपालन

गाई, भैंसी, भेडा, बाख्रा

- स्थानीय हावापानी सुहाउँदो पशुपालन गर्नुहोस् र स्थानीय पशुको उत्पादन र उत्पादकत्व बढाउन सिफारिस गरिएका पशुका उन्नत जातहरूसँग क्रस गराउनुहोस्।
- चाडपर्व नजिकै आउन लागेकोले छिमेकी देशहरूबाट खसी, बोका, भेडा, च्याङ्गा आदि आयात हुने हुँदा पिपिआर/खोरेत रोग भित्रिने संभावना बढी हुन्छ। त्यसकारण आफ्ना घरमा पालिएका खसी, बोका, बाख्रा र भेडा च्याङ्गाहरूमा पिपिआर विरुद्ध खोप लगाउनुहोस्।
- गर्मीको बेलामा बढी दुधालु गाईभैंसीहरूलाई गर्मीको तनाव कम गर्न २-३ पटक पानी स्प्रे गरिदिनुहोस्।
- वातावरणीय तापक्रम २३.६° सेल्सियस भन्दा माथि भएका स्थानहरूमा भैंसीको शारीरिक क्रियामा (Physiological function) असर गर्नुका साथै साँढेको शुक्राणुशोधनमा र भैंसीहरूको अण्डाशयको गतिविधिमा असर पर्ने हुँदा गोठहरूमा चौविसै घण्टा पानीको व्यवस्था तथा आहालको व्यवस्था गर्नुहोस्।
- यो समयमा भैंसीहरू ऋतुकालमा आउने हुँदा भैंसीहरू ऋतुचक्र (Estrus cycle) मा आएको लक्षणहरू राम्ररी अवलोकन गर्नुहोस्। भैंसीहरूले प्रायः भदौ अन्तिम देखि मंसिर अन्तिमसम्म ऋतुचक्रमा आउने गर्दछन् तर यिनीहरूले गाईको जस्तो ऋतुकालमा लक्षण नदेखाउन सक्छन्। प्रायः सूक्ष्म ऋतुकाल (Silent heat) को लक्षण देखाउँछन्।
- गाई, भैंसी, भेडा, बाख्रामा चरचरे, भ्यागुते तथा पट्के रोग देखा परेमा नजिकैको पशु चिकित्सक अथवा भेटेरिनरी प्राविधिकसँग सम्पर्क राख्नुहोस्।
- दुधालु गाईवस्तुलाई थुनेलो (Mastitis) को समस्याबाट बचाउन गोठ सफा र सुगन्ध राख्नुका साथै ग्लिसिरिन र पोभिडन आयोडिन १:९ को अनुपातमा बनाइएको झोलमा दुध दुहिसकेपछि ३० सेकेण्डसम्म थुन डुबाउनु (Teat dipping) होस्।
- सापेक्षिक आर्द्रता बढि हुने संभावना भएकोले दाना र परालमा दुसीको संक्रमण भई पशु-वस्तुको पाचनक्रियामा समस्या आउन सक्ने भएकोले दाना र पराललाई ओभानो ठाउँमा राख्नुहोस्।
- यो समयमा बाख्रामा देखिने कुम्भी (ढकेरी) रोगको रोकथाम गर्न मासिक एक चक्की डाई ईथाइल कार्बामाजिन (डी.ई.सी)-१०० एम.जी. खुवाउनुहोस्। ढकेरी लागेका बाख्राको हकमा दैनिक एक चक्की सात दिन सम्म खुवाउनुहोस् र साथमा भिटामिन बी कम्प्लेक्सको सुई २-३ दिन सम्म लगाउनुहोस्।

कुखुरा, हाँस, बंगुर

- कुखुराहरूमा सेतो छेर्ने, कक्सिडियोसिस, टक्सिन र जीवाणुको संक्रमण देखिने अनुकूल मौसम भएकोले नजिकैको पशु चिकित्सक अथवा भेटेरिनरी प्राविधिकसँग सम्पर्क राख्नुहोस्। र संक्रमण रोकथामको लागि १ लिटर (४०% फर्मांलिन) ९ लिटर पानीमा मिसाई फार्मको बाहिर र वरिपरि छर्कनुहोस्।
- तराईका जिल्लाहरूमा पालिएका कुखुराहरूमा गर्मीको तनाव कम गर्न प्रति कुखुरा १०-२० एम.एल. "वि" कम्प्लेक्स वा इमिनोकेर/जिट्रेश खानेपानीमा दिनुहोस्। साथै दाना खाने भाँडाहरू विहान १० देखि बेलुका ४ बजेसम्म १ फिट माथि उचालीदिनुहोस् र बेलुका दानाको मात्रा बढाईदिनुहोस्।
- बंगुरमा खोरेत र स्वाइन फिभर विरुद्ध खोप लगाउनुहोस्। साथै ३-१४ दिनका बंगुरका पाठापाठीहरूलाई रक्तअल्पताबाट बचाउन आईरन इन्जेक्सन लगाउनुहोस्।

मत्स्यपालन

- माछापालनबाट राम्रो उत्पादन लिन माछापोखरीमा भएका माछाको कूल तौलको ३-५ प्रतिशतका दरले दैनिकरूपमा दाना दिनुहोस्।
- माछालाई तनाव रहित राख्न समय-समयमा पानी फेर्ने र पोखरीमा अक्सिजनको मात्रा बढाउन वायुयन्त्र (Aerator) को प्रयोग गर्नुहोस्।

- साताका अधिकांश दिनहरुमा हल्का देखि मध्यम खालको वर्षा हुने संभावना भएकोले माछापोखरीमा धमिलो पानी मिसिन नदिनुहोस्। साथै पोखरीको पानी निकासको लागि माछाको साइज अनुसारको जाली लगाई निकासको उचित व्यवस्था मिलाउनुहोस्।
- सापेक्षिक आर्द्रता बढी भएमा दाना ओसिलो भई ढुसी लाग्न सक्छ। यस्तो दाना खुवाउँदा माछामा कलेजो सुत्रिने समस्या (हेपाटोमा) हुन सक्ने भएकोले दानालाई सुख्खा तथा हावा खेल्ने कोठामा जुट वा प्लाष्टिकको बोरामा प्याक गरि काठको फल्याक माथि राख्नुहोस्।
- वर्षातको पानीले माछापोखरीको खाद्यतत्व (Plankton) बगाएर कमी हुन सक्ने हुँदा पोखरीको पानीको पारदर्शिता हेरी घाम लागेको समय पारेर सिफारिस मात्रामा मलखाद प्रयोग गर्नुहोस्।

घाँसेबाली

- हिउँदै घाँसहरु जै, भेच, केराउ, टियोसेन्टी (मकै चरी), बाजरा आदि घाँसको बीउ जोहो गर्नुहोस्। बीउमा ढुसी, कीरा, घुन, पुतली लगायतको समस्या छ भने घाममा राम्रोसँग सुकाउनुहोस्। साथै हिउँदै घाँस लगाउने जग्गाको खनजोत गरि तयारी गर्नुहोस्।

कृषि-मौसम सल्लाह सेवा बुलेटिन तयारी गर्ने विशेषज्ञ समूह

क्र.सं	नाम थर	कार्यक्षेत्र	कार्यालय	इ-मेल	सम्पर्क फोन
१	घनश्याम मल्ल	कृषि वातावरण	कृषि वातावरण अनुसन्धान महाशाखा, खुमलटार	ghanashyam_99@hotmail.com	९८४९६२९३८८
२	सञ्जय विष्ट	कीट विज्ञान	कीट विज्ञान महाशाखा, खुमलटार	sanjayabista@gmail.com	९८५९९९९३९०
३	दयामणी देवी गौतम	बाली विज्ञान	बाली विज्ञान महाशाखा, खुमलटार,	dayamani.gautam@gmail.com	९८४९३२२८९३
४	मनोज कुमार ठाकुर	कृषि सञ्चार	सञ्चार, प्रकाशन तथा अभिलेख महाशाखा, खुमलटार	thakur27819@gmail.com	९८५९२९६२९६
५	सालिकराम गुप्ता	बाली प्रजनन	कृषि वनस्पति महाशाखा, खुमलटार, ललितपुर	gupta.salikram3@gmail.com	९८४९५८२५७४
६	डा. कालिकाप्रसाद उपाध्याय	आलुबाली	राष्ट्रिय आलुबाली अनुसन्धान कार्यक्रम, खुमलटार	kalikaupadhyay@yahoo.com	९८६०७९९७५३
७	बिष्णु प्रसाद पौडेल	माटो विज्ञान	कृषि वातावरण अनुसन्धान महाशाखा, खुमलटार	bishnu.env@gmail.com	९८४९६९९७२३
८	डा. अर्चना श्रेष्ठ	मौसम विज्ञान	जल तथा मौसम विज्ञान विभाग, नक्साल	shresthame@gmail.com	९८४९२९९०९४
९	डा. गिरिधारी सुवेदी	वागवानी	वागवानी अनुसन्धान महाशाखा, खुमलटार	subedigiridharinarc@gmail.com	९८५८३२०५४७
१०	डा. अमित प्रसाद तिमिल्सिना	बाली विज्ञान	कृषि वातावरण अनुसन्धान महाशाखा, खुमलटार	timilsinaamit87@gmail.com	९८५५०४७७३३
११	भोजन ढकाल	पशु विज्ञान	राष्ट्रिय पशु विज्ञान अनुसन्धान प्रतिष्ठान, खुमलटार	nickbhojan@gmail.com	९८५९२४८५९४
१२	नविन रावल	माटो विज्ञान	माटो विज्ञान महाशाखा, खुमलटार, ललितपुर	nabin_rawal@yahoo.com	९८५७०६५०२९
१३	डा. रुपा बास्तोला	पशु आहारा	पशु आहारा महाशाखा, खुमलटार	bastola_rupa@yahoo.com	९८४९३९९८३९
१४	समि कुँवर	कृषि मौसम	जलवायु प्रकोप समुत्थान निर्माण आयोजना, कृषि तथा पशुपंक्षी विकास मन्त्रालय	samikunwar@gmail.com	९८५९९९९७९
१५	रामेश्वर रिमाल	कृषि मौसम	कृषि वातावरण अनुसन्धान महाशाखा, खुमलटार	rameshwarrimal@gmail.com	९८५९०४४९३०
१६	डा. अनन्त कोइराला	पशु चिकित्सक	जलवायु प्रकोप समुत्थान निर्माण आयोजना, कृषि तथा पशुपंक्षी विकास मन्त्रालय	koiralaananta24@gmail.com	९८४९०९६२०४
१७	राजुधर प्रधानाङ्ग	मौसम पूर्वानुमान	मौसम पूर्वानुमान महाशाखा, गौचर, वि. अ. वि.	info@mfd.gov.np	०९-४९९३९९९
१८	चेतना मानन्धर	बाली रोग	बाली रोग विज्ञान महाशाखा, खुमलटार	chetana.manamdhara@gmail.com	९८४९६२४९८९
१९	प्रकाश कुँवर	मत्स्य विज्ञान	मत्स्य अनुसन्धान महाशाखा, गोदावरी	prakash.kunwor66@gmail.com	९८४९५८०२३५

कृषि-मौसम सल्लाह सेवा बुलेटिन, वर्ष ०४, अंक २३, ५ असोज २०७५, अवधी : ५ असोज २०७५ — १९ असोज २०७५